

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 9

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA PEDAGOGIK VAZIYATGA MOSLASHUVCHANLIKNI SHAKLLANTIRISH

Sunnatov Zafar Ubaydullayevich

O'zbekiston Milliy pedagogika universiteti, tadqiqotchi.

e-mail: sunnatovzafar@mail.ru ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2351-3606>

Annotatsiya.

Maqolada bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik vaziyatga moslashuvchanlikni shakllantirish muammosining nazariy-metodologik asoslari yoritilgan. Zamonaviy ta'lim muhitida o'qituvchining kasbiy samaradorligi hamda pedagogik vaziyatga moslashuvchanlik bo'lajak o'qituvchi kasbiy kompetentligining dinamik tarkibiy qismi sifatida asoslangan.

Kalit so'zlar: ta'lim, o'qituvchi, pedagog, vaziyat, moslashuvchanlik, adaptatsiya, kompetentlik, refleksiya, kasb, qaror, anglash, amaliyot, nazariya, bilim, natija.

ФОРМИРОВАНИЕ АДАПТИВНОСТИ К ПЕДАГОГИЧЕСКИМ СИТУАЦИЯМ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Суннатов Зафар Убайдуллаевич

Национальный педагогический университет Узбекистана, исследователь.

Аннотация.

В статье раскрываются теоретико-методологические основы проблемы формирования адаптивности к педагогическим ситуациям у будущих учителей. Обосновывается профессиональная эффективность учителя в современной образовательной среде, а также адаптивность к педагогическим ситуациям как динамический компонент профессиональной компетентности будущего учителя.

Ключевые слова: образование, учитель, педагог, ситуация, адаптивность, адаптация, компетентность, рефлексия, профессия, решение, осмысление, практика, теория, знание, результат.

DEVELOPING ADAPTABILITY TO PEDAGOGICAL SITUATIONS IN PROSPECTIVE TEACHERS

Sunnatov Zafar Ubaydullayevich

National Pedagogical University of Uzbekistan, Researcher.

Abstract.

The article examines the theoretical and methodological foundations of developing adaptability to pedagogical situations in prospective teachers. It substantiates the professional effectiveness of teachers in the modern educational environment and considers adaptability to pedagogical situations as a dynamic component of prospective teachers' professional competence.

Keywords: education, teacher, pedagogue, situation, adaptability, adaptation, competence, reflection, profession, decision-making, comprehension, practice, theory, knowledge, outcome.

Kirish. XXI asr ta'lim tizimida o'qituvchining kasbiy faoliyati tobora murakkab, o'zgaruvchan va ko'p omilli xususiyat kasb etmoqda. Ta'lim mazmunining yangilanishi, raqamli ta'lim muhitining kengayishi, inklyuziv ta'lim tamoyillarining kuchayishi, o'quvchilarning individual-psixologik xususiyatlari xilma-xillashuvi, ta'lim texnologiyalarining tez o'zgarishi hamda ta'lim natijalarini baholashga qo'yilayotgan yangi talablar o'qituvchidan standart pedagogik harakatlarni takrorlashdan ko'ra, o'zgaruvchan vaziyatga mos qaror qabul qilishni talab etmoqda.

Shu ma'noda zamonaviy o'qituvchi faoliyatini faqat "bilim berish" jarayoni sifatida talqin qilish yetarli emas. U bir vaqtning o'zida ta'lim dizayneri, muloqot tashkilotchisi, motivatsiya subyekti, kuzatuvchi, tahlilchi, maslahatchi va vaziyatga mos pedagogik qaror qabul qiluvchi professional sifatida namoyon bo'ladi. Pedagogik faoliyatning mazkur xususiyati bo'lajak o'qituvchini tayyorlash jarayonida moslashuvchanlikni maxsus shakllantirish zaruratini yuzaga keltiradi.

So'nggi yillarda pedagogik adabiyotlarda mazkur muammo "adaptive expertise", "adaptive competence", "adaptive teaching", "pedagogical flexibility" va "pedagogical mobility" kabi tushunchalar orqali tadqiq etilmoqda. Xususan, Meneses va hammualliflar pedagogik ta'limda adaptiv ekspertizani rivojlantirish uchun amaliyotga asoslangan ta'lim, pedagogik mulohaza, tanqidiy fikrlash va hamkorlikni integratsiyalash zarurligini ko'rsatadilar [8]. Ular ta'lim jarayonining murakkab va improvizatsion tabiati o'qituvchidan turli kontekstlarda bilimni nozik va vaziyatga mos tarzda qo'llashni talab qilishini ta'kidlaydilar.

Shu bilan birga, pedagogik moslashuvchanlikni faqat tashqi sharoitga "moslashish" sifatida talqin qilish metodologik jihatdan cheklangan yondashuv hisoblanadi. Chunki haqiqiy pedagogik moslashuvchanlikda o'qituvchi nafaqat vaziyatga moslashadi, balki vaziyatni qayta talqin qiladi, uning ichki pedagogik imkoniyatlarini aniqlaydi va

ta'lim maqsadiga erishish uchun yangi harakat strategiyasini yaratadi. Demak, moslashuvchanlik passiv moslashish emas, balki faol kasbiy qayta tashkil etish mexanizmidir.

2024 yilda e'lon qilingan tadqiqotlarda pedagogik mobillik va moslashuvchanlik kontekstni anglash bilan bevosita bog'liq ekanligi asoslangan. Bunda pedagogik samaradorlik o'qituvchining har qanday vaziyatda bir xil metoddan foydalanishiga emas, balki kontekst talablarini anglab, pedagogik ta'sir shaklini o'zgartirish qobiliyatiga bog'lanadi [5].

Metodlar. Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik vaziyatga moslashuvchanlikni shakllantirish nazariy-tahliliy xarakterga ega bo'lib, pedagogik vaziyatga moslashuvchanlik fenomenini ilmiy adabiyotlar tahlili asosida kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan, faoliyatli, vaziyatli va amaliyotga asoslangan yondashuvlar tashkil etdi.

Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik vaziyatga moslashuvchanlikni shakllantirish jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi: ilmiy adabiyotlarni nazariy tahlil qilish; qiyosiy tahlil; konseptual tahlil; pedagogik tushunchalarni tizimlashtirish; ilmiy umumlashtirish; pedagogik modellashirish; induktiv va deduktiv tahlil; zamonaviy empirik tadqiqotlar natijalarini meta-tahliliy talqin qilish.

Manbalarni saralashda asosan 2021–2026 yillarda chop etilgan ilmiy ishlarga ustuvorlik berildi. Bunda bo'lajak o'qituvchilarning adaptiv ekspertizasi, adaptiv kompetentligi, pedagogik moslashuvchanligi, amaliyotga asoslangan o'qituvchi ta'limi, pedagogik refleksiya va individuallashtirilgan ta'limga oid tadqiqotlar qamrab olindi.

Xususan, Xie va hammualliflarning 2021 yilgi tadqiqotida bo'lajak o'qituvchilarning adaptiv kompetentligini shakllantirishda takroriy mashqlar, refleksiya va dars rejalarini o'zgartirishning ahamiyati o'rganilgan [14]. Tadqiqot natijalari adaptiv kompetentlik o'z-o'zidan yuzaga kelmasligi, balki maqsadli tashkil etilgan pedagogik faoliyat va refleksiv tahlil orqali rivojlanishini ko'rsatadi.

2022 yilda Lammert va Tily tadqiqotida tengdoshlar kouchingi bo'lajak o'qituvchilarda adaptiv savodxonlikni rivojlantirish vositasi sifatida o'rganilgan [7]. Mualliflar o'zaro kuzatish, fikr almashish va hamkorlikda tahlil qilish pedagogik vaziyatlarni turli nuqta nazarlardan ko'rish imkonini berishini ko'rsatganlar.

Shuningdek, 2024 yilda Cho, Tsuda va Ward tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda 22 nafar bo'lajak o'qituvchining pedagogik moslashuvchanligini shakllantirish jarayoni o'rganilgan. Tadqiqotda pedagogik ishlanmalarni muhokama qilish, takroriy o'qitish va refleksiyaga asoslangan sikldan foydalanilgan. Natijalar besh haftalik jarayon davomida barcha ishtirokchilarning pedagogik moslashuvlarida izchillik kuzatilganini, mazmunni o'tkazib yuborish holatlari esa kamayganini ko'rsatgan [3].

Shu asosda pedagogik vaziyatga moslashuvchanlik bo'lajak o'qituvchining o'zgaruvchan ta'lim vaziyatini anglash, undagi asosiy pedagogik muammoni aniqlash, mavjud bilim va tajribani qayta tashkil etish, muqobil qarorlarni ishlab chiqish, ulardan maqsadga muvofiqligini tanlash, pedagogik harakatni amalga oshirish va natijani refleksiv baholash qobiliyati sifatida konseptualashtirildi.

NATIJALAR

Pedagogik vaziyat — ta'lim jarayonida muayyan vaqt va makonda o'qituvchi, o'quvchi, ta'lim mazmuni, metod, maqsad, vosita va ijtimoiy-psixologik muhitning o'zaro ta'siri natijasida shakllanadigan dinamik holatdir. Ushbu vaziyat oldindan rejalashtirilgan bo'lishi ham, kutilmagan tarzda yuzaga kelishi ham mumkin.

Masalan, o'qituvchi dars rejasida belgilangan metodika asosida ishlayotgan bir paytda o'quvchilarning aksariyati mavzuni tushunmagani aniqlanishi, sinfda motivatsiya pasayishi, alohida o'quvchida emotsional qiyinchilik paydo bo'lishi, texnik vosita ishlamay qolishi yoki rejalashtirilgan vaqt qisqarishi mumkin. Bunday holatlarda rejani mexanik ravishda davom ettirish ta'lim samaradorligini pasaytiradi. Moslashuvchan o'qituvchi esa vaziyatni qayta baholab, maqsadni saqlagan holda vosita va usulni o'zgartiradi.

Shuning uchun pedagogik moslashuvchanlikning mohiyatini quyidagi mantiqiy zanjir orqali ifodalash mumkin: vaziyatni anglash → muammoni identifikatsiya qilish → muqobil pedagogik qarorlarni ishlab chiqish → qarorni tanlash → pedagogik harakat → natijani kuzatish → refleksiya → yangi qaror.

Mazkur siklda refleksiya alohida ahamiyatga ega. Chunki o'qituvchi o'zining avvalgi qarorini mutlaq haqiqat sifatida emas, balki muayyan vaziyatda samara berishi mumkin bo'lgan gipoteza sifatida ko'rishi lozim.

Adaptiv ekspertizaga bag'ishlangan zamonaviy tadqiqotlarda ham o'qituvchining yangi va murakkab vaziyatlarda mavjud bilimlardan moslashuvchan foydalanishi, shu bilan birga, yangi yechimlarni ishlab chiqishi muhim xususiyat sifatida belgilanadi [8; 12].

Demak, pedagogik moslashuvchanlikni "moslashish"ning oddiy psixologik mexanizmi sifatida emas, balki kasbiy vaziyatni anglash va o'zgartirishga yo'naltirilgan intellektual-pedagogik qobiliyat sifatida talqin qilish maqsadga muvofiq.

Pedagogik moslashuvchanlik va adaptiv ekspertiza bir-biriga yaqin, ammo mazmunan bir xil bo'lmagan tushunchalardir. Pedagogik moslashuvchanlik asosan o'qituvchining muayyan vaziyatda o'z pedagogik faoliyatini o'zgartira olish qobiliyatini ifodalaydi. Adaptiv ekspertiza esa bundan kengroq bo'lib, professional bilimlarni yangi sharoitda qayta tashkil etish, nostandart muammolarni hal qilish va zarur hollarda yangi pedagogik yechim yaratish qobiliyatini qamrab oladi.

Shu nuqtayi nazardan: pedagogik moslashuvchanlik — adaptiv ekspertizaning operatsion-faoliyatli ifodasi; adaptiv ekspertiza — pedagogik moslashuvchanlikning yuqori darajadagi kasbiy-kognitiv asosi, deb qaralishi mumkin.

Meneses va hammualliflar amaliyotga asoslangan o'qituvchi ta'limida adaptiv ekspertizani rivojlantirish uchun faqat pedagogik harakatlarni o'rgatish yetarli emasligini, ularni pedagogik mulohaza, tanqidiy fikrlash va hamkorlik bilan bog'lash zarurligini asoslaganlar [8].

Bu xulosa bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda muhim metodologik natijaga olib keladi: talabaga "qanday o'qitish"ni o'rgatish bilan bir qatorda, "nima uchun aynan shu vaziyatda shunday o'qitish kerak?" degan savolga javob topishni ham o'rgatish zarur.

Nazariy tahlil natijasida pedagogik vaziyatga moslashuvchanlikning besh komponentli tuzilmasini taklif etish mumkin.

1. **Motivatsion-qadriyatli komponent.** Mazkur komponent bo'lajak o'qituvchining o'zgaruvchan vaziyatlarga ijobiy munosabati, kasbiy rivojlanishga ehtiyoji, o'quvchi manfaatini ustuvor qo'yishi va pedagogik mas'uliyatni his qilishi bilan belgilanadi. Agar bo'lajak o'qituvchi pedagogik vaziyatdagi o'zgarishni "muammo" sifatida qabul qilsa, uning birinchi reaksiyasi qarshilik bo'lishi mumkin. Aksincha, o'zgarishni kasbiy o'rganish imkoniyati sifatida qabul qilgan subyekt muqobil qaror izlashga moyil bo'ladi. Shu bois moslashuvchanlikning psixologik asosi — o'zgarishga ochiqlikdir.
2. **Kognitiv komponent.** Kognitiv komponent pedagogik vaziyatni tahlil qilish, sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash, o'quvchining holatini tushunish va muqobil pedagogik strategiyalarni bilishni anglatadi.
2021-yilda o'tkazilgan tadqiqotda bo'lajak tabiiy fan o'qituvchilarining adaptiv ekspertizasi o'rganilib, yuqori bosqichda tahsil olayotgan talabalarda adaptiv ko'nikmalar nisbatan rivojlangani aniqlangan [6].
3. **Operatsion-faoliyatli komponent.** Bu komponent pedagogik vaziyatda real harakat qila olish qobiliyatini ifodalaydi. U metod, shakl, vosita, savol berish strategiyasi, baholash usuli, muloqot uslubi va sinf boshqaruvini vaziyatga mos ravishda o'zgartirishni qamrab oladi.
4. **Refleksiv-baholovchi komponent.** Refleksiya pedagogik moslashuvchanlikning ichki nazorat mexanizmi hisoblanadi. O'qituvchi "Men nima qildim?" degan savol bilan cheklanib qolmasdan, "Nega bunday qildim?", "Bu qaror qanday natija berdi?", "Qaysi muqobil qaror samaraliroq bo'lishi mumkin edi?" degan savollarga javob izlashi zarur.

Cho, Tsuda va Ward tadqiqotida takroriy o'qitish bilan birga refleksiyani tizimli integratsiyalash bo'lajak o'qituvchilarning adaptiv kompetentligini rivojlantirishda muhim ekani ko'rsatilgan [3].

5. **Emotsional-irodaviy komponent.** Pedagogik vaziyatlarning katta qismi emotsional zo'riqish bilan kechadi. Kutilmagan vaziyatda o'qituvchi sarosimaga tushmasligi, o'z his-tuyg'ularini boshqara olishi, noaniqlikka bardosh berishi va qaror qabul qilishda vazminlikni saqlashi lozim.

Shuning uchun pedagogik moslashuvchanlik faqat kognitiv jarayon emas, balki emotsional o'zini boshqarish bilan ham bog'liq.

Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik moslashuvchanlikni shakllantirishni quyidagi bosqichli mexanizm asosida tashkil etish mumkin:

- 1-bosqich — pedagogik vaziyatni idrok etish;
- 2-bosqich — vaziyatning pedagogik diagnostikasi;
- 3-bosqich — muqobil qarorlarni ishlab chiqish;
- 4-bosqich — qarorni pedagogik maqsad bilan muvofiqlashtirish;
- 5-bosqich — pedagogik harakatni amalga oshirish;
- 6-bosqich — natijani kuzatish;
- 7-bosqich — refleksiv tahlil;
- 8-bosqich — yangi pedagogik strategiyani shakllantirish.

Ushbu mexanizmning prinsipial jihati shundaki, bo'lajak o'qituvchi tayyor retseptni o'zlashtirmaydi. U pedagogik qaror ishlab chiqarish algoritmini o'zlashtiradi. Bu esa uning kasbiy mustaqilligini oshiradi.

Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda nazariya va amaliyot o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni kuchaytirish zarurligini ko'rsatmoqda. Practice-based teacher education yondashuvi aynan shu ehtiyojdan kelib chiqadi.

Meneses va hammualliflar ishlab chiqqan ta'lim modelida bo'lajak o'qituvchilar maktab muhitiga bosqichma-bosqich yaqinlashtirilib, pedagogik faoliyatni bajarish, uni muhokama qilish va pedagogik mulohaza qilish jarayonlari o'zaro integratsiyalangan [8].

Moran va hammualliflarning tadqiqotida STEM va computational thinking elementlarini pedagogik rezidentura bilan birlashtirish bo'lajak o'qituvchilarning adaptiv ekspertizasini rivojlantirish imkonini bergan [9].

Demak, pedagogik moslashuvchanlikni auditoriyada faqat ma'ruza orqali shakllantirish mumkin emas. U real yoki realga yaqin pedagogik vaziyatlar bilan muntazam ishlash jarayonida rivojlanadi. Pedagogik vaziyatga moslashuvchanlikni shakllantirishda keys texnologiyasi alohida imkoniyatlarga ega. Adaptiv kompetentlik bir martalik mashq orqali emas, balki takroriy, murakkablashib boruvchi faoliyat orqali rivojlanadi.

Xie va hammualliflarning tadqiqoti bo'lajak o'qituvchilarning dars rejalarini qayta-qayta ishlab chiqishi, pedagogik faoliyatni takrorlashi va har bir bosqichdan keyin refleksiya qilishi adaptiv kompetentlikni rivojlantirishi mumkinligini ko'rsatgan [14].

Bo'lajak o'qituvchining pedagogik vaziyatni mustaqil baholashi bilan bir qatorda, boshqa talabalarining nuqtayi nazarini eshitishi ham muhim. Peer coaching jarayonida talabalar bir-birining darsini kuzatadi, pedagogik qarorlarni muhokama qiladi va muqobil strategiyalarni taklif etadi. Bu jarayon pedagogik vaziyatni subyektiv emas, intersubyektiv idrok etish imkonini yaratadi.

Lammert va Tily tengdoshlar kouchingi bo'lajak o'qituvchilarning adaptiv o'qitishini rivojlantirish uchun samarali vosita bo'lishi mumkinligini ko'rsatganlar [7]. Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik moslashuvchanlikni baholash uchun faqat test natijalaridan foydalanish yetarli emas. Uni faoliyat natijalari asosida kompleks baholash maqsadga

muvofiq.

MUHOKAMA

Pedagogik vaziyatga moslashuvchanlikni bo'lajak o'qituvchining kasbiy tayyorgarligida mustaqil va tizimli shakllantirishi lozim bo'lgan integrativ sifat sifatida qarash imkonini beradi.

Birinchi xulosa shuki, pedagogik moslashuvchanlikni oddiy "moslashish qobiliyati"ga tenglashtirish mumkin emas. U vaziyatni anglash, bilimlarni qayta tashkil etish, pedagogik qaror qabul qilish va natijani refleksiv baholashni birlashtirgan murakkab kasbiy qobiliyatdir.

Ikkinchi xulosa — moslashuvchanlik tayyor pedagogik retseptlarni ko'paytirish bilan emas, balki pedagogik qaror qabul qilish tajribasini boyitish orqali rivojlanadi. Shu nuqtayi nazardan ta'lim jarayonida "to'g'ri javob"ga yo'naltirilgan topshiriqlardan ko'ra, bir nechta muqobil qarorlarni talab qiluvchi ochiq pedagogik vaziyatlar samaraliroqdir.

Uchinchi xulosa — adaptiv kompetentlikning rivojlanishida refleksiya markaziy mexanizm hisoblanadi. Bo'lajak o'qituvchi amalga oshirgan pedagogik harakatini tahlil qilmas ekan, tajriba avtomatik ravishda professional bilimga aylanmaydi.

To'rtinchi xulosa — pedagogik moslashuvchanlikning shakllanishi nazariya va amaliyot integratsiyasini talab qiladi. 2023–2024-yillardagi tadqiqotlarda amaliyotga asoslangan ta'lim, pedagogik ssenariylar, takroriy o'qitish, maktab amaliyoti va refleksiv tahlil adaptiv kompetentlikni rivojlantirishning muhim mexanizmlari sifatida namoyon bo'lgan [3; 8; 9].

Beshinchi xulosa — pedagogik moslashuvchanlik kontekstga sezgirlik bilan bevosita bog'liq. O'qituvchi bir xil usulni turli o'quvchilarga bir xil tarzda qo'llashi emas, balki o'quvchining tayyorgarligi, motivatsiyasi, emotsional holati, sinf muhiti va ta'lim maqsadini hisobga olgan holda pedagogik ta'sirini qayta tashkil etishi kerak [5].

Shu bilan birga, 2024-yildagi blended teaching bo'yicha katta tanlanmaga asoslangan tadqiqot bo'lajak o'qituvchilarning turli ta'lim formatlariga moslashuvi bir xil kechmasligini ko'rsatgan; xususan, semestr davomida kognitiv-xulqiy va affektiv moslashuv ko'rsatkichlarida pasayish kuzatilgan [10]. Bu natija moslashuvchanlikni "o'z-o'zidan shakllanadigan" sifat sifatida emas, balki pedagogik ta'limda maqsadli ravishda qo'llab-quvvatlanishi zarur bo'lgan kompetensiya sifatida ko'rish lozimligini ko'rsatadi.

O'zbekiston ta'lim tizimi nuqtayi nazaridan ham mazkur muammo alohida ahamiyat kasb etadi. UNESCO tomonidan O'zbekistonda pedagoglarni uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini takomillashtirishga qaratilgan loyihalarda maktabga asoslangan kasbiy o'qish, hamkasblar o'rtasida tajriba almashish, refleksiya va raqamli imkoniyatlarni integratsiyalash masalalariga urg'u berilmoqda [13].

Shundan kelib chiqib, bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash tizimida pedagogik moslashuvchanlikni shakllantirishni alohida bir fan doirasi bilan cheklamasdan, pedagogika, psixologiya, metodika, pedagogik amaliyot va raqamli ta'lim texnologiyalarini birlashtiruvchi transversal kompetensiya sifatida qarash maqsadga muvofiq.

XULOSA

Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik vaziyatga moslashuvchanlikni shakllantirish zamonaviy pedagogik ta'limning strategik vazifalaridan biri ekanini ko'rsatdi. Pedagogik vaziyatga moslashuvchanlikni o'qituvchining o'zgaruvchan ta'lim sharoitida pedagogik maqsadni saqlagan holda mazmun, metod, vosita, muloqot va baholash strategiyalarini qayta tashkil eta olishi, shuningdek, qabul qilingan qarorlarni refleksiv baholab, zarur hollarda yangi pedagogik strategiya ishlab chiqishiga imkon beruvchi integrativ kasbiy sifat sifatida ta'riflash mumkin. Uning tuzilmasi motivatsion-qadriyatli, kognitiv, operatsion-faoliyatli, refleksiv-baholovchi hamda emotsional-irodaviy komponentlardan tashkil topadi. Mazkur sifatni shakllantirishning eng muhim pedagogik shartlari sifatida quyidagilarni belgilash mumkin: amaliyotga asoslangan ta'limni kuchaytirish; real va virtual pedagogik vaziyatlar bankini yaratish; keys va ssenariyli topshiriqlardan tizimli foydalanish; mikrodarslar va takroriy mashqlarni tashkil etish; har bir pedagogik harakatni refleksiv tahlil qilish; tengdoshlar kouchingi va o'zaro baholashni yo'lga qo'yish; maktab pedagogik amaliyotini universitetdagi nazariy tayyorgarlik bilan integratsiyalash. Eng muhimi, pedagogik moslashuvchanlik o'qituvchining mavjud pedagogik usullardan qaysi birini tanlashi bilangina emas, balki yangi vaziyatda pedagogik jihatdan asoslangan yangi yechimni yarata olishi bilan belgilanadi. Shu ma'noda mazkur sifat bo'lajak o'qituvchining kasbiy mustaqilligi, pedagogik ijodkorligi, adaptiv ekspertizasi va uzluksiz professional rivojlanishining muhim intellektual asosi sifatida namoyon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Cho K., Tsuda E., Ward P. Developing Adaptive Teaching Competence in Preservice Physical Education Teachers // *European Physical Education Review*. – 2024. – Vol. 30, No. 4. – DOI: [10.1177/1356336X241240621](https://doi.org/10.1177/1356336X241240621)
2. Du Plessis A. E., Küng E., du Plessis E. Challenges for Pedagogical Effectiveness in an Ever-Changing Education Landscape: Conceptualisation of Pedagogical Mobility and Flexibility as a Context-Consciousness // *Education Sciences*. – 2024. – Vol. 14, No. 4. – Article 349. – DOI: [10.3390/educsci14040349](https://doi.org/10.3390/educsci14040349)
3. Farias C. Physical Education Preservice Teachers' Adaptive Competence During School Placement: A Case Study // *International Journal of Kinesiology in Higher Education*. – 2024. – Vol. 8, No. 3. – P. 268–283. – DOI: [10.1080/24711616.2023.2293744](https://doi.org/10.1080/24711616.2023.2293744)
4. Lammert C., Tily S. E. Using Peer Coaching to Promote Adaptive Literacy Teaching in Preservice Teacher Education // *The New Educator*. – 2022. – Vol. 18, No. 3. – P. 201–224. – DOI: [10.1080/1547688X.2022.2097753](https://doi.org/10.1080/1547688X.2022.2097753)
5. Lupak N., Kramarenko L., Shkvyr O., Kazakova N., Yashchuk I. Influence of Individualised Teaching Methods on Improving the Professional Flexibility of Future Primary School Teachers // *Revista EDaPECI*. – 2024. – DOI: [10.29276/redapeci.2024.24.321009.61-74](https://doi.org/10.29276/redapeci.2024.24.321009.61-74)

6. Meneses A., Nussbaum M., Veas M. G., Arriagada S. Practice-Based 21st-Century Teacher Education: Design Principles for Adaptive Expertise // *Teaching and Teacher Education*. – 2023. – Vol. 128. – Article 104118. – DOI: [10.1016/j.tate.2023.104118](https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104118)
7. Moran R. M. R., Robertson L., Tai C. H., Ward N. A., Price J. Developing Pre-Service Teachers' Adaptive Expertise Through STEM-CT Integration in Professional Development and Residency Placements // *Frontiers in Education*. – 2023. – Vol. 8. – Article 1267459. – DOI: [10.3389/feduc.2023.1267459](https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1267459)
8. Salinas D., Garrido C. G. Teacher Educators' Adaptability Process When Faced with Remote Teaching // *Teaching and Teacher Education*. – 2022. – Vol. 120. – Article 103890. – DOI: [10.1016/j.tate.2022.103890](https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103890)
9. Serrière F., Daniela L. A Systematic Review of K-12 Teachers' Adaptive Expertise Development // *Bordón. Revista de Pedagogía*. – 2025. – Vol. 77, No. 3. – P. 77–107. – DOI: [10.13042/Bordon.2025.110952](https://doi.org/10.13042/Bordon.2025.110952)
10. Toraeva S. Some Issues of the Development of Teachers' Adaptive Competence // *Indonesian Journal of Innovation Studies*. – 2022. – Vol. 19. – DOI: [10.21070/ijins.v19i.680](https://doi.org/10.21070/ijins.v19i.680)
11. Toraeva S. The Model of Development of Flexibility Competence of Education Teachers in the System of Professional Development // *International Journal on Integrated Education*. – 2022. – Vol. 5, No. 12. – DOI: [10.31149/ijie.v5i12.3801](https://doi.org/10.31149/ijie.v5i12.3801)
12. Xie X., Ward P., Chey W., Dillon L. M. et al. Developing Preservice Teachers' Adaptive Competence Using Repeated Rehearsals, Opportunities to Reflect, and Lesson Plan Modifications // *Journal of Teaching in Physical Education*. – 2021. – Vol. 41, No. 1. – P. 1–9. – DOI: [10.1123/jtpe.2021-0093](https://doi.org/10.1123/jtpe.2021-0093)
13. UNESCO. *Adapting and Scaling Teacher Professional Development Approaches in Uzbekistan: Research Project*. – Tashkent: UNESCO, 2023.
14. Āboltiņa L., Lāma G. Challenges and Opportunities for the Development of Future Teachers' Professional Competence in Latvia // *Frontiers in Education*. – 2024. – Vol. 8. – Article 1307387. – DOI: [10.3389/feduc.2023.1307387](https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1307387)